

Numeroiden voimasta käydään aika ajoin keskustelua ja hyvä niin. Tällä kertaa asialla on **Matti Kalliokoski** *Suomen Kuvalehden* pääkirjoituksessa (19.1.). Hän kirjoittaa muun muassa seuraavaa: ”Myös politiikassa yksittäisiä lukuja tarkasti suustaan pudottava kuulostaa uskottavalta. Jos joku tuntee yksityiskohdat, hän varmaan ymmärtää myös suuria kokonaisuuksia (...) Läntiset yhteiskunnat tarjoavat onnistuessaan ihmisille sekä hyvinvointia että turvallisuutta, mutta kumpaakin on hankala mitata. Joistakin kulmista toki voi saada otteen numeroita tuijottamalla (...) Numeroilla kuvattavan tiedon lisääntyessä kannattaa kuitenkin pitää mielessä, mikä on tavoitteena. Onko kyse omasta hyvinvoinnista, terveen idean varassa kehittyvästä liiketoiminnasta, hyvän yhteiskunnan edistämisestä vai vain uteliaisuudesta ja itsensä viihdyttämisestä? Numeroiden avulla voi kiinnittää huomiota olennaiseen, mutta niitä voi käyttää myös sen peittämiseen, ettei oikeasti tiedä, minne on matkalla.” (SK 19.1.)

Viimeisessä presidenttivaalitentissä Ylellä (25.1.) **Sari Essayah** joutui ainoana läsnä olevana ministerinä vastamaan hallituksen linjauksista. Hän perusteli hallituksen talouspolitiikan linjaa vaikealla kansantalouden tilanteella. Noin 25 minuutin kohdalla hän väitti, ettei hallitus leikkaa kaikkein pienituloisimilta, vaan toimeentulotuen saajat säästyvät leikkauksilta. Ehkä ministeri ei ole ehtinyt perehtyä hallituksen esityksiin, joissa leikkauksia toimeentulotukseen on tehty (ks. HE 58/2023). Olisi kyllä hienoa, jos tällaiset virheeliset väittämät aktiivisesti korjattaisiin. Oletettavasti varsin moni seurasi lähetystä ja saattaa jäädä siihen luuloon, ettei hallitus leikkaa toimeentulotuen saajilta. Lähetys on katsottavissa Yle Areenasta.

Yhteiskuntatieteissä on jo vuosikymmenien ajan valiteltu vastausaktiivisuuden vähenemistä kyselytutkimuksissa. Nyt näistä ongelmista voi jo lukea HS:n vision (16.1) sivuilta, nehän koskettavat myös talousdataa. ”En anna juuri painoarvoa kyselyihin perustuvalla datalla, koska kyselyiden tulokset ovat muuttuneet jatkuvasti epäluotettavammiksi”, [Paul] Donovan kertoo HS:lle. Donovan suhtautuu varuudella niin kuluttajilta kuin yrityksiltä kerättyyn kyselytietoon. Ensimmäinen ongelma liittyy siihen, kuka kyselyihin vastaa ja kuka ei. (...) Kun yhä harvempi vastaa kyselyihin, niihin on vaikea saada edustavaa otosta. Ne harvat, jotka vastaavat, saattavat vastata tarkoitushakuisesti. Jos

iso osa väestöstä ei vastaa kyselyyn, mikä on niiden harvojen vastaajien motiivi vastata? Donovan kysyy ja vastaa itselleen: ”Politiikkaan liittyvissä kyselyissä poliittisesti aktiiviset vastaavat muita todennäköisemmin, mikä vääristää tuloksia. Talouteen liittyvissä kyselyissä taas pessimistiset ihmiset vastaavat muita todennäköisemmin.” (Alex af Heurlin, HS)

Professori **Henri Vogt** pohdiskelee *Turun Sanomien* puheenvuorossa (2.1.) viime vuoden lopulla haettavana olleita tohtorikoulutuspilotteja. Kuten arvata saattaa iloa tuottaa panostukset tieteelliseen tutkimukseen, mutta kenties panostukset voisi hyödyntää merkittävästi paremmin?

Puheenvuorossa todetaan muun muassa että ”[u]udet määrärahat täytyy kuitenkin kohdistaa mahdollisimman tehokkaasti ja mielekkäästi – ja oikeudenmukaisesti. Uusien investointien tulisi siis olla koko tutkimus- ja koulutuskentän kannalta oikeutettuja, huomioiden tutkijat, opettajat kuin myös opiskelijat, seuraava sukupolvi. Tätä ehtoa nyt syksyllä käynnistetty niin sanottu tohtorikoulutuspilotti ei täytä. Kolme keskeistä ongelmaa tässä poikkeuksellisen huonosti valmistellussa hankkeessa on nostettava esiin.

Ensiksi: Näin vahva lippulain vapainotus on täysin perustelematon, vaikka toki on tärkeää, että maassa on kansainvälisesti kilpailukykyisiä tutkimusyhteisöjä. Painotus ei käsittääkseni perustu minkäänlaiseen tarvearvioon, eikä näillä aloilla to-

dennäköisesti edes löydy kriteerit täyttäviä tutkijakokelaita. Lisäksi tutkimuksen monipuolisuus ja laaja-alaisuus väkisinikin kaventuu. (...)

Toiseksi: jos tutkimuksenteon opettamiseen – käytännössä siis yliopistoihin – tällä lailla on suunnata resursseja, ne pitäisi kohdistaa yliopistojen vakinaisiin perustehtäviin. Ainakin ihmistieteissä olemme jääneet monilla, kenties useimmilla, aloilla pahasti jälkeen henkilöresurssien suhteen muista Pohjoismaista, jämähtäneet 1990-luvulle samalla, kun esimerkiksi professoreiden työvaatimukset jatkuvan rahoitushakemisen ja julkaisupaineen takia ovat merkittävästi lisääntyneet. (...)

Kolmanneksi: tutkijankoulutuksen lyhentäminen kolmivuotiseksi on harhaa. Asiat ovat vaikeita, hyväksi tutkijaksi tuleminen vaatii aikaa – enkä usko tässä suhteessa luonnontieteiden juuri eroavan ihmistieteistä. Parhaisissa amerikkalaisissa yliopistoissa väitöskirjaan käytetään säännönmukaisesti viisi–kuusi vuotta. Pilotilla tähdätään tietysti siihen, että yritykset saisivat uusia kyyvykkäitä työntekijöitä. Yritykset kuitenkin tarvitsevat osaajia, eivät tohtoreita, ja osaamisen kehittämiseen ei ole silmänkääntötemppeja. Mutkat suoraksi vetänyt tohtori on keskeneräinen tutkija, ei paljon tavallista maisteria kummempi mutta silti kallos työntekijä.”

Mielenkiinnolla jäämme odottamaan, minkälaisia tohtoreita tällä nopeutetulla menettelyllä ja kohdennetulla rahoituksella saadaan aikaan. Voihan se olla, että aikaisemmissa tohtorintutkinnoissa ajattelun kehittyminen on vain tapahtunut tehotomasti.

Suomen itärajojen sulkeminen on puhuttanut viime viikkoina. Vaikeassa tilanteessa yhteiskunnallista keskustelua tarvitaan. Yhden puheenvuoron esitti akateemikko **Martti Koskeniemi** *Helsingin Sanomien* vieraskynässä (19.1.). Siinä missä yksinkertainen ratkaisu voisi olla, että laitetaan vaan rajat kiinni kansainvälisistä sopimuksista piittaamatta – ovathan sopimuksetkin tehty toisenlaisessa maailmassa – ottaa Koskeniemi toisenlaisen näkökulman. Hän toteaa, että sopimuksen rikkomisella on seurauksia myös rikkojavaltiolle, jolloin rikkomisen kustannuksia ja seurauksia olisi hyvä miettiä jo etukäteen:

”Rikkominen johtaa siihen, että muut sopimuspuolet vapautuvat sopimusvelvoitteistaan rikkojaa kohtaan. Sopimukseen tai alalla vallitsevien sopimusten kokonaisuuteen voi sisältyä määräyksiä, jotka ovat rikkojan kannalta hyödyllisiä. On siis harkittava, millainen kustannus näiden etujen menettämisestä tai mahdollisesta vastatoimesta syntyy. Sopimuksen rikkomisella vähennetään myös yleistä sopimussitovuutta. Se voi olla haitallista maalle, joka kansainvälisissä suhteissa nojaa pikemmin sitoumuksiin kuin taloudelliseen tai poliittiseen voimaansa. Sopimuksen rikkomisesta syntyvä mainehaitta voi vaikeuttaa diplomaattista, taloudellista tai muuta yhteydenpitoa muihin maihin (...)

Ehkä yksinkertaista ratkaisua esittävät näkevät Suomen taloudellisesti ja poliittisesti niin vahvana valtiona, että sen kannattaa

näyttää keskisormea kansainvälisille sopimuksille. Koskenniemen mukaan sopimuksia voidaan kyllä muuttaa, kaikkien osapuolien suostumuksella. Vanhentuneiden sopimusten uudistaminen on yleensä kaikkien osapuolten etu. Toistaiseksi kirjoituksesta ei ole seurannut poliitikkojen puntaroiivia puheenvuoroja siitä, miten asiassa päättään eteenpäin. Onneksi meillä on Suomessa paljon tutkimusta ja tutkijoita, jotka osaavat tällaisessa kustannusten ja seurausten arvioinnissa poliitikkoja auttaa.

Tiedekustantajien liiton vuoden tiede-editorin 2023 palkinnon sai päätoimittaja ja lääketieteen tohtori **Annika Kalliokoski**. Vuoden tiede-editori -palkinto on Suomen tiedekustantajien liiton tunnustus työstä laadukkaan kotimaisen tiedekustannus- ja julkaisutoiminnan hyväksi. Palkinnon tavoitteena on parantaa tiede-editorien työn näkyvyyttä ja arvostusta. Toisin sanoen sitä lukijoille näkymätöntä työtä, mitä lehdissä tehdään, jotta julkaistavat jutut olisivat mahdollisimman hyviä. YP-lehti onnittele!

Ajatusten Tonava ottaa vastaan tuoreita ja nasevia otoksia ajan ilmiöistä osoitteeseen yhteiskuntapolitiikka@thl.fi.